

recerca

L'article de Recerca d'aquest *Butlletí*, fet per Francesc Fuguet, membre del Centre d'Estudis, està basat en el cinema que es duia a terme al Cercle d'Amics durant el franquisme. Val a dir que l'anàlisi de les activitats d'oci, com és el cas del cinema, al llarg del temps, no s'han analitzat en cap *Butlletí*. Molts quedaran sobtats per les explicacions que en fa l'autor, però hem de tenir ben presents que els anys en els quals se centra l'esmentat estudi eren força diferents dels actuals. D'entrada, el món audiovisual ha sofert una evolució innegable que fa que les pel·lícules que esmenti hagin quedat desfasades per als moments actuals, però han format part de la vida i dels somnis de molts alcoverencs. Els més grans recordaran amb recança aquelles projeccions. D'altra banda, en un poble petit com el nostre, a banda dels balls i de les representacions teatrals que es feien en aquells anys de la dictadura, el cinema era una altra via d'escapament de la qual podien gaudir els nostres convilatans, que, com ara, recorrien a les projeccions cinematogràfiques per evadir-se dels problemes quotidians. Això, aquesta evasió, encara perdura, tot i que la temàtica de les pel·lícules ha variat. Si aquesta evolució ha estat positiva o no és el lector qui ho ha de decidir. Finalment, un element que també és present al treball és la importància que ha tingut, des de sempre, l'entitat del Cercle d'Amics en l'oci alcoverenc. Una situació que, ens agradi o no, avui dia encara té, tot i que en una altra mesura.

El cinema del Cercle d'Amics en ple franquisme. 1945-1959

1. INTRODUCCIÓ

Cada diumenge a la tarda, és costum anar al cinema del poble (el cinema del Cercle d'Amics), si ets soci no pagues entrada, i pots veure dues pel·lícules. I vulguis o no, si no fos pel cinema, no sabríem pas com passar els diumenges a la tarda. Això que ara puc fer jo, també ho feren els meus pares, i també els meus avis. Per tant fa molts anys que a la vila d'Alcover hi trobem cinema, i que la gent des de fa anys, encisada, hi va a passar les tardes del diumenge.

En les pàgines següents, he intentat d'estudiar la història del cinema d'Alcover en ple franquisme, entre els anys quaranta i cinquanta, i tot el que significà: com influencià la gent, les projeccions que es feren, les censures, les anècdotes, etc. Un estudi sobre el cinema al poble, en una societat rural com podria ser la d'Alcover a mitjans del segle XX.

La idea proposada en un principi era d'estudiar els inicis del cinema a Alcover. El cinema durant els primers anys de segle, durant la República i durant la Guerra Civil, però aquest objectiu ha estat impossible, ja que l'escassetat d'informació i recursos ens feia la feina impossible. Finalment però s'ha pensat en els anys quaranta i cinquanta, en ple franquisme. Un temps en què la censura i els NODO eren protagonistes de l'activitat cinematogràfica, i en què la informació i la documentació és més abundant.

A Alcover, no solament es feia cinema en un sol lloc o local, sinó que trobem diferents entitats culturals, i en cada una d'elles hi trobem cinema. Actualment, però, només es fa cinema en un sol lloc, a la societat el Cercle d'Amics (cinema estudiat en el treball), aquesta sala on actualment encara es fa cinema i cada diumenge s'omple va ser construïda el 1927. Abans del 1927, trobem indicis que també es feia cinema en aquesta societat (parlem d'un cinema molt primitiu), però no va ser fins a la construcció d'aquesta sala, que el cinema a Alcover va fer un salt. Un salt cap a la cultura, un salt cap a la modernitat, cap a l'educació, o un salt cap al segle de les tecnologies.

Aquest estudi tracta doncs sobre la història del cinema en el franquisme a la societat el Cercle d'Amics, amb un punt de partida trobat en la construcció de la mateixa sala l'any 27. I la raó d'això, com ja he dit, és perquè és allí on actualment encara trobem cinema, i per tant és allí on podem estudiar una progressiva

evolució tant pel que fa al fet cinematogràfic com pel mateix lloc físic del local.

Per tant el treball queda limitat en un espai, el Cercle d'Amics, i en un temps, els anys quaranta i cinquanta. Fet que ens dificulta la feina, ja que ens suposa un marge d'investigació molt limitat i concret.

El treball el trobem estructurat en diferents parts, i s'incideix sobretot en la història del moment, de gran importància i d'influència en la societat. "I entremig de la història, el cinema, com un fenomen fruit potser d'aquests, i potser també víctima seva."

2. ALCOVER EN EL PERÍODE FRANQUISTA. BREU VISIÓ HISTÒRICA

2.1. Població i economia

Immediatament després de la Guerra Civil (anys 40), veiem una considerable disminució de la població, que passà de 2.700 habitants l'any 1930, a 2.596 l'any 1941 (1.253 eren homes i 1.343, dones). S'observa per tant la petjada de la guerra. Però la població s'anirà recuperant fins a la xifra el 1981 de 3.400 habitants. La renda anual per càpita era de 25.000 ptes.

Pel que fa a l'agricultura (principal font econòmica del poble), hi trobem vinya, olivera, garrofers, horta, arbres fruiters i sobretot avellaners com a producte estrella, amb 450 hectàrees conreades amb aquest fruit. La ramaderia o la cria de bestiar es pot considerar un complement de l'agricultura. Bona part de la indústria és derivada de l'agricultura, a part hi trobem foneries, fàbriques de paper, teixits i terrissa.

2.2. Vida política i social

L'abril de 1939, Franco proclama la fi de la guerra, i s'inicia un règim dictatorial de repressió i ocupació, amb l'afusellament de 3.400 persones, i 300.000 exiliats, amb la finalitat de crear el terror necessari per afirmar la victòria feixista, un terror que durà fins a la mort del mateix Franco l'any 1975.

El total d'alcoverencs morts al front és de 29, la majoria d'aquests del bàndol republicà. Els afusellats per l'exèrcit franquista foren 6, i el nombre d'exiliats superà de molt els 50.

A Alcover, després de la guerra, els vencedors van iniciar un període per tal de determinar les responsabilitats en les quals podien haver incorregut diversos funcionaris del consistori durant el període 1936-39. Es buscaven culpables, es realitzaven declaracions jurades, es nomenaven nous individus per tal d'ocupar

responsabilitats i poder tirar endavant la vida administrativa de l'Ajuntament.

Finalitzada la guerra, els ajuntaments van funcionar mitjançant la fórmula de gestora. El governador civil era l'encarregat de nomenar l'alcalde, i aquest alhora era el representant del Movimiento a la població. La figura de l'alcalde era clau en el nou règim instaurat pel general Franco.

Els responsables de la vida municipal també eren els encarregats de demostrar el suport que la vila, a través d'ells, retia a la nova situació política. Així des del consistori s'impulsà l'església i el govern militar, es recuperaren tradicions festives religioses, es feren homenatges als que moriren per Espanya (els nacionals), actes d'exaltació religiosopatriòtics. Tot i aquests fets, amb el pas dels anys, la direcció política dels membres del consistori anirà canviant.

A partir de 1941, trobem també una especial preocupació per la modernització i pel creixement urbà de la vila, per tal de fomentar els assentaments fora del nucli antic. Cal destacar dos aspectes principals: l'abastament d'aigua i la xarxa viària de comunicacions. I la potenciació també de zones com la de les Rodes o de les escoles, la reforma de la plaça del Portal, o l'avinguda de sant Pau, entre altres.

L'oposició al franquisme no es va manifestar d'una manera clara al llarg de tot el període dictatorial. Les úniques expressions dissidents eren les d'una certa catalanitat que no sempre eren tolerades. A finals del franquisme, però, alguns grups de joves van començar a fer activitats contestatàries, vinculades sobretot a agrupacions culturals.

3. LA SOCIETAT DEL CERCLE D'AMICS

A principis del segle XX, a Alcover trobem la presència de diferents partits o agrupacions polítiques. I una de les agrupacions més destacades era la dels dinàstics. Aquests no tenien un partit darrere però tenien el suport d'altres entitats del poble, com ara el Casino d'Alcover. Fundat el 1884 i presidit per Francesc Madurell Mas, tenia el seu domicili al carrer Major i la seva finalitat era l'esbarjo dels 120 socis (el 1904).

Un escàndol produït el 1901 per la presentació de l'obra de Benito Pérez Galdós, *Electra* (que entre altres coses deia "pantojas" als beats), provocà que un grup de socis abandonessin el Casino per fundar el Cercle d'Amics. Una nova societat dedicada a l'esbarjo, presidida per Josep Català Punsoda, i que tingué la seva primera seu social a la plaça Nova amb 180 socis.

El Cercle d'Amics estigué en aquests inicis vinculat a les dretes, i en aquell temps tot el que feia una mica pudor de dretes era considerat feixista. Fet pel qual es trobà enfrontat amb la Cooperativa, fundada el 1901 i amb un caràcter obrer i

clarament republicà. I per exemple si era la Festa Major (abans de la guerra), i convidaves uns amics o familiars a passar les festes amb tu, no els portaves al Sindicat, els duïes al Cercle d'Amics, ja que vestia més.

Pocs anys més tard, el Cercle d'Amics, es traslladà de la plaça Nova a la plaça del Portal, que és on actualment encara es troba. L'any 1927, es construï una sala d'espectacles, on es començà a fer teatre, ball, i també cinema. Després, a mesura que anaren passant els anys, es construïren altres seccions dins de la mateixa societat: la terrassa, la piscina, el pub musical, etc. també sota el nom de la societat es creà un club de futbol, un club ciclista, etc. Actualment la societat consta d'uns 600 socis, i el seu poder a la vila és important. Podríem dir de manera senzilla que és el casal típic de tots els pobles.

4. HISTÒRIA DEL CINEMA A LA SOCIETAT I AL POBLE: 1945-1959

4.1. El cinema com a impacte social i la seva repercussió. Una fàbrica de somnis

Segons el testimoniatge oral, a Alcover des d'inicis del segle XX que hi ha hagut cinema. El primer cinema que arribà a la vila però era molt primitiu. Segons he entès, es feia a la plaça Nova (segurament en alguna entitat del moment com en el Casino d'Alcover, en un primitiu Cercle d'Amics). I aquestes primeres projeccions eren en cinema mut. Un cinema mut narrat per una persona i musicat per un piano que generalment es situava davant mateix de la pantalla del cinema.

La gent bocabadada observava les escenes com si d'una "finestra" oberta a un altre món es tractés. Pares, avis i fills esperaven impacients l'hora d'anar a veure allò que no havien vist mai, i que se'ls feia tan impressionant i màgic.

A primera fila hi havia tota la canalla que cridava i feia xivarri abans de la projecció. Més al fons, els pares, les mares i els avis. Això sí, començada ja la projecció tots muts, callats i bocabadats. Passaren els anys, i el cinema anà evolucionant, es passà del cinema mut, al sonor, i més tard al cinema amb color. Però la gent continuà somiant amb els seus herois de la gran pantalla. En una època presidida per la pobresa i el treball, molts eren els nois que somiaven ser o almenys assemblar-se al mític "Tarzan" (per la seva valentia, força o heroïcitat). Fins i tot trobem encara avui dia aquells nois, que ara ja son avis, que encara tenen el seu "Tarzan" com un símbol a seguir, i qui diu "Tarzan" també es pot dir molts dels altres personatges de la pantalla amb els quals la gent somiava.

4.2. El local (la sala del cinema)

El 10 de juny de 1927, el president del Cercle d'Amics, Amadeu Pàmies Altés, demana per escrit autorització a l'alcalde, "siendo preciso para ello y a los afectos del Reglamento de Policía de Carreteras del Estado", per construir un local al solar situat a la carretera Reus-Montblanc al quilòmetre 13.¹

Cartell promocional d'una de les pel·lícules que es feien al Cercle d'Amics

Tot seguit, trobem una carta del Govern Civil de Tarragona tramesa el 16 d'agost de 1927, la qual fa referència a la petició del senyor alcalde d'Alcover, promogut pel Cercle d'Amics, per a la construcció "de un teatro". La Junta Provincial de Sanidad aprova el projecte "pero bajo la condición de la adición de una escalera de acceso al piso principal".

També en la documentació revisada trobem el contracte d'obres que es va fer entre l'empresa constructora i el Cercle d'Amics, en el qual trobem, en el mateix contracte, tot un conjunt de condicions que s'hauran de portar a terme i que exigeix l'empresa constructora per escrit abans de començar l'obra.

Pel que fa a la capacitat de la sala d'espectacle construïda el 1927, trobem una acta d'aforament datada de l'any 1941. Una acta 14 anys després de la seva construcció, però que s'ajusta molt al que era el local, ja que en 14 anys no hi hagué importants reformes. L'acta va ser tramitada pel secretari municipal, amb

la presència d'un representant de la societat, Josep Brunet Molné. Aquesta acta està datada l'any 1941, per tant en plena repressió franquista, i són curiosos els nous noms amb què designen el local. Per exemple canvien Cercle d'Amics per CNS Educación y Descanso, o plaça del Portal² per plaza de los Mártires.

Pel que fa a l'aforament del local, "con arreglo a lo ordenado por la Delegación de Hacienda de esta provincia en Orden Circular de fecha 16 de Mayo de 1941", ens consta que hi ha :

200 localitats	—————	Al pati principal
45	“ —————	A la galeria
180	“ —————	A les llotges

També vull destacar com una dada interessant que en aquesta acta d'aforament trobem segurament el nom de l'empresa destinada al subministrament de pel·lícules, i és: Jaume Vila, rambla Miró, 33, Reus.

La sala era de forma rectangular, amb un pati principal de butaques, més aviat cadires, ja que aquestes eren fetes de fusta, i de gran incomoditat. Als costats, tant dret com esquerre del pati principal, s'hi trobaven les llotges. Cada llotja estava formada per quatre o cinc cadires de fusta. Aquestes llotges eren molt utilitzades sobretot per les festes majors; els socis les podien llogar, i així tenir un lloc fix i privilegiat per poder gaudir de tots els actes que es feien dins de la sala, actes com teatre, concerts, etc. Generalment a la llotja hi havia la gent més rica i amb més prestigi del poble. Tant el senyor alcalde com el senyor president de la societat tenien una llotja reservada en el millor lloc de la sala.

A la sala de cinema del Cercle d'Amics, a part del pati principal i les llotges, hi trobem la galeria. Aquesta com s'hi d'un llarg balcó es tractés, era damunt de la llotja. S'hi accedia mitjançant unes escaletes que es trobaven a la part posterior de la sala. Més tard aquesta galeria serà substituïda pel "galliner", però això ja en època més moderna.

Hem dit que generalment a la llotja s'hi situava la gent rica o de prestigi, doncs per contra al pati principal o a les galeries s'hi situava la gent més pobre i senzilla, el que definiríem com "el poble". Podem veure doncs, fins i tot en un petit cinema de poble, la clara disposició jeràrquica de la societat, sobretot accentuada en uns temps en què la diferenciació social era molt accentuada.

La pantalla es trobava a la part frontal del cinema, situada damunt del que seria un escenari. Vull recordar per tant que l'activitat cinematogràfica s'havia de compaginar amb activitats com les teatrals, mítings, reunions, etc. I per tant la pantalla, mitjançant un sistema de corrioles es col·locava al lloc o es treia. Aquesta feina del manteniment de la sala era portada pels mateixos treballadors de la

societat. Aquests tant podien escombrar la sala després d'una sessió de cinema com vendre entrades per al ball de festa major, o servir en el bar de la societat.

4.3. La programació. Els films

El tema de les projeccions i els films és un tema complicat i complex, ja que en els anys estudiats se'n feren moltes. Més o menys una mitjana de dotze pel·lícules al mes. Generalment els diumenges se'n projectaven dues sessions, i depenent de l'època de l'any, se'n projectaven els dies de cada dia. A l'estiu hi havia més feina al camp, i per tant no hi havia cinema. Generalment començava a l'octubre i acabava al juny.

En la documentació revisada, primer trobem uns impresos, del Ministerio de Información y Turismo, en què hi apareixen uns llistats amb totes les pel·lícules que es feien al mes. També s'hi poden observar dades sobre les nacionalitats de les pel·lícules, i les dates d'exhibició. Els anys següents, aquests impresos seran substituïts per uns altres de significat semblant però de format diferent, sobre "la relación duplicada de películas exhibidas durante dicho mes en el local." En aquests impresos també hi consten els títols de les pel·lícules, la nacionalitat d'aquestes, els dies que es projectaven, també el número d'expedient, el número de la còpia, i finalment l'autorització per a majors d'edat o per a tots els públics.

4.4. La temàtica

Personalment crec que la temàtica de les pel·lícules era la mateixa més o menys a tots el pobles. Segons he pogut veure moltes de les pel·lícules anaven destinades a un públic una mica ignorant i infantil. Un públic de plena postguerra cohibit i atemorit. Entre algunes de les principals temàtiques trobem:

L'exaltació de fets històrics i patriòtics espanyols o estrangers, com per exemple:

-*Los Caballeros del rei Arturo* (EUA) 26-12-55³

-*Espartaco* (Itàlia) 13-10-55

Les famoses pel·lícules de *vaqueros* o *westerns*:

-*Fort Bravo* (EUA) 5-6-55

Drames:

-*Lo que el viento se llevó* (EUA) 29-5-55

Comèdies a l'espanyola:

-*Bienvenido Mr. Marshall* (Espanya) 27-10-55

Aventures:

-*El caballero enmascarado* (EUA) 27-2-55

-*Tarzán y la fuente mágica* (EUA) 7-3-54

Romàntiques:

-*Aquellos días felices* (Anglaterra) 13-6-54.

Religioses:

-*La Hermana San Sulpicio* (Espanya) 10-1-54.

Com ja es pot suposar en uns temps de dictadura i de censura, no trobem enlloc pel·lícules que tractin temes polítics compromesos, i tampoc trobem pel·lícules amb dosis d'heroisme o sexe. Aquests dos temes, la política i el sexe, eren temes totalment tabú. Si en alguna pel·lícula hi havia alguna insinuació al catalanisme o al comunisme, o es trobaven escenes en les quals hi sortia alguna persona amb poca roba o fent-se petons, aquestes eren ràpidament víctimes de la prohibició.

Pel que fa al públic del cinema d'Alcover, no preferien un tipus de pel·lícules concret. Com és normal, als nens els agradaven les de dibuixos o aventures, a la gent més gran, els drames o les romàntiques, etc. El que vull dir, però, és que fessin la que fessin, cada diumenge s'omplia la sala. La qüestió era sortir de casa i divertir-se independentment de la pel·lícula que es projectava.

4.5. Estrangeres o espanyoles

Segons he pogut veure en la documentació revisada, entre els anys 40 i 50, es donava molta importància a la nacionalitat de les pel·lícules. Fins i tot en els impresos del Ministerio de Información y Turismo trobem una columna per fer una llista de les pel·lícules espanyoles, i una altra columna per a les estrangeres i mostrar-ne clarament la nacionalitat. El fet més sorprenent, però, és que es feien moltes més pel·lícules estrangeres que no pas espanyoles, per exemple:

NÚMERO DE PEL·LÍCULES ESPANYOLES O ESTRANGERES QUE ES FEIEN AL MES

Any ⁵	Mes	Espanyoles	Estrangeres
1954	Gener	2	14
1954	Febrer	3	7
1954	Març	2	11
1954	Abril	0	10
1954	Maig	3	9
1954	Juny	1	10
1955	Gener	3	12

1955 Febrer	2	8
1955 Març	1	9
1955 Abril	2	6
1955 Maig	3	8
1955 Juny	3	5

Aquest fenomen d'estrangerisme dels cinemes espanyols és causa del desbloqueig espanyol que es produí en aquests anys cinquanta respecte a la resta del món occidental. Un desbloqueig que no arriba fins després de deu anys de la fi de la guerra, i que significa l'obertura al món, no només cinematogràfic sinó també en altres sectors com el turisme, etc. Cal puntualitzar, però, que dintre de les pel·lícules estrangeres la majoria, un 65%, són americanes. Als anys cinquanta comencen a arribar de Hollywood les superproduccions com *Lo que el viento se llevó*, que omplien de màgia els cinemes de l'Estat, i ens mostraven les meravelles del continent americà.

4.6. EI NODO

En finalitzar la guerra, la necessitat d'un "Noticiari d'Estat" per a una Espanya franquista era evident, i més en un context d'autarquia com el que s'havia pretès. Així per una Ordre del 17 de desembre de 1942, es creava el NODO (*noticiario y documentales cinematográficos*), que passava a ser obligatori a tots els cinemes, els creadors es pensaven que es tractava d'una arma propagandística de gran poder.

El NODO generalment volia exaltar i mostrar les grandeses de l'Espanya franquista. Inauguracions de fàbriques, embassaments, etc., fetes pel general Franco. Reportatges sobre els millors esportistes espanyols, actes públics presidits per Franco, etc.

El NODO no va ser un fet o una característica explícita del cinema d'Alcover, sinó que les projeccions del NODO marcaren els cinemes de tot l'Estat. A Alcover, com en molts altres llocs, el NODO era objectiu de burles i ironies, era vist amb certa resignació, i amb ganes que s'acabés i comences la pel·lícula.

4.7. La censura

L'1 d'abril de 1938 s'havia creat a Burgos el Departamento Nacional de Cinematografia, i aquesta mesura es completà amb l'ordre de 2 de novembre del mateix any, que establia una Comisión de Censura.

Amb la censura el règim controlava el contingut de llibres, impresos, co-

municacions o altres mitjans d'exteriorització, per tal d'assegurar que eren respectats determinats límits establerts d'ordre moral, polític i religiós, i representava per tant una limitació de la llibertat d'expressió. Així, pel que fa al context cinematogràfic, trobem classificacions temàtiques, adaptacions de la literatura tretes dels autors escaients a les intencionalitats i els gustos dels polítics del moment, etc. Les pel·lícules, com les persones, havien de passar per un procés de depuració. Les persones es podien empresonar o afusellar, però els films només calia prohibir-los.

També al cinema del Cercle d'Amics arribà la censura. I trobem documentació referent a aquesta. Es tracta d'un conjunt de llistes datades entre el 1953 i el 1965, fetes a mà, segurament pel mateix secretari de la societat, en què hi són representades les pel·lícules i el dia que es feien, el número en què s'expedia la censura i el dia que fou realitzada aquesta per la Direcció General de Cinematografia y Teatro. A més en les mateixes llistes trobem l'autorització de les pel·lícules per a tots els públics, als majors de 14 anys o als majors de 16. Curiosament entre la documentació revisada destinada a la censura no trobem cap pel·lícula autoritzada als majors de 18 anys, com a màxim trobem les autoritzades als majors de 16.

Com a anècdota lligada a la censura, he de dir que mitjançant fonts orals he sabut que la cartellera amb les pel·lícules autoritzades o no, es penjava curiosament a la porta de l'església, per tal que tothom que assistís a missa veiés quines eren les pel·lícules aptes "moralment" per veure i quines eren les "immorals" o no aptes.

4.8. Els preus

Les entrades es venien en una habitacioneta dotada d'una finestreta, situada a la porta d'entrada del cinema. Hi ha una documentació datada els anys 1954 i 1955, en la qual el "infrascrito Alcalde" certifica que durant un període d'un més s'han realitzat al poble les sessions de les classes de "Espectáculos Públicos" relacionats, i "para que conste y surta sus efectos ante la Administración de Rentas Públicas", segons aquests documents es pot veure que els preus eren de:⁶

- 3 ptes. llotges
- 2 ptes. pati central
- 1 pta. a galeries

4.9. Els impostos

Segons uns documents estudiats en “relación expressiva de las cantidades recaudadas durante el presente mes por el impuesto de ESPECTÁCULOS PÚBLICOS, cuyo total importe se hace afectivo a la Junta Provincial de Protección de Menores”, es pot veure que per cada dia que es feia cinema s’havien de pagar vint pessetes. Per exemple, al març de 1940 es van haver de pagar 100 ptes., ja que van fer 5 dies de cinema al mes.

Aquest import havia de ser recaptat i enviat mitjançant gir postal al governador civil, juntament amb una carta de l’alcalde en què anunciava la quantitat recaptada i donava les gràcies al governador i el saludava.

4.10. El públic

En un poble petit com Alcover, al cinema hi anava tot el poble, des del pagès de tota la vida fins al senyor alcalde. No hi havia una tipologia de públic determinada. Potser es podia observar una certa estructuració social, pel que fa al lloc de la sala que ocupava cada persona. Per exemple, com ja he dit en apartats anteriors, a les llotges s’hi asseien les persones de més prestigi social i econòmic, en canvi, al pati principal o a les galeries s’hi trobava la gent més senzilla o pobre.⁶

La televisió gairebé no existia a la vila, i per a la gent poder anar al cinema, i poder veure una pantalla on hi sortia gent que parlava i es movia era cosa de màgia. Per a la gent més gran, i que generalment es situava més al fons de la sala, el cinema era cosa de bruixes. I per a la gent més jove i sobretot la canalla que ocupava les primeres files de seients del cinema, era una il·lusió que els feia somiar amb els ulls oberts. Les primeres files, allí on hi havia tota la canalla del poble, també en determinades ocasions, eren una font inesgotable de gresca i de cridòria. Normal, ja que abans la gent no tenia l’educació d’ara, i els costava més estar una o dues hores quietes, asseguts i callats. A vegades molts d’aquests vaillets engrescadors eren agafats per les orelles per l’acomodador, i portats fins al carrer.

4.11. Anècdotes i vivències del cinema d’Alcover

En el cinema d’un poble petit com Alcover s’hi produeixen moltes anècdotes i fets curiosos, coses que es feien abans i que ara semblen ridícules, entremaliades de la canalla o personatges curiosos, etc. Alguns exemples poden ser:

Els dies d’hivern que feia molt de fred, al cinema no hi havia cap tipus de calefacció. Llavors, per poder anar al cinema i no passar fred, el que es feia era agafar un maó (totxana), i escalfar-lo abans d’anar al cinema a casa mateix o allí

on fos, posant-lo damunt de l'estufa de llenya o dins del foc. Llavors, un cop calent, el maó s'embolicava amb un drap, i es posava dins de la bossa de les dones (generalment les dones eren les que passaven més fred, i el mètode aquest el practicaven més les dones). Un cop ja dins del cinema, es treia el maó, i es posava damunt de la falda, el que seria damunt de les cuixes, i n'absorbia tota l'escalfor, i es podia veure la pel·lícula sense passar fred.

Actualment la gent quan va al cinema compra crispetes o altres l·laminadures per tal de passar el temps mirant la pel·lícula. Anys enrere la gent era pobra, i prou feia d'anar al cinema, per haver de comprar, a més, caramels o l·laminadures. El que sí que feien, però, era portar un entrepà de casa, i berenar tranquil·lament dins del cinema. Aquest sistema no sortia a compte a la gent del bar, però sí que era més econòmic per a la gent, generalment pagesa i poba que anava al cinema.

Una de les "gamberrades" més famoses que es produïren al cinema d'Alcover va ser provocada per dos xiquets, mes o menys de dotze o tretze anys, que van introduir dins de la sala un potet amb cinc o sis grills.⁷ Després que s'hagués començat la pel·lícula i quan tot ja era fosc i tothom callat, els dos nens obriren el pot i escamparen els grills per tota la sala. Aquests immediatament amb la foscor van començar a fer un soroll insuportable (ric-ric-ric), que provocà que ningú pogués seguir la pel·lícula i causà com no, un escàndol importantíssim.

Entre els personatges més populars del cinema m'agradaria destacar el paper de l'acomodador que hi havia als anys cinquanta. Aquest era un home gran, solter i molt senzill, però tenia una desgràcia, i era que no imposava gens de respecte a la canalla que a mitja pel·lícula feia soroll o desordre. Al contrari, com més cridava i "renegava", la canalla més se'n reia i gaudia, i s'arribava a uns vertaders extrems de desesperació per part d'aquest pobre acomodador.

Per a un poble com Alcover, un cinema en anys de pobresa com van ser els quaranta o els cinquanta significà molt. Serví d'esperança i de distracció, i també de pont entre el món real i cruel de cada dia i el món de fantasia i il·lusió de més enllà de la pantalla.

FRANCESC FUGUET MOLNÉ

NOTES

1. Plaça del Portal, n. 3 d'Alcover.
2. Plaça on es localitza la societat del Cercle d'Amics.
3. Data corresponent a l'estrena de la pel·lícula al poble.
4. S'han relacionat els mateixos mesos però en dos anys diferents.
5. El preu equival a una sessió.
6. Dins d'aquesta divisió de la població segons sectors, també caldria veure els preus que es pagaven per a cada una de les zones de la sala.
7. Els grills són aquells insectes semblants als escarabats, que en la foscor produeixen un soroll greu i molest.